

ב"ה וב"ש, דלכאורה כל עניני תפלה לא גרע מב"ה וב"ש דהרי באמצע פס"ד דזמרה אין להפסיק בב"ה וב"ש, ומ"מ מותר לענות ק"ש עם הצבור כמ"ש במ"ב סי' נ"א ס"ק ח', וא"כ אם בעניננו הוא פשוט דיכול לומר ב"ה וב"ש ממילא מסתבר דיכול לומר כל עניני תפלה, כיון דעכ"פ אפשר ללמוד מהא דהש"ץ מפסיק לכל עניני תפלה דשייך לאומרם אף שעדיין לא פסע, דהרי אם לא היה שייך לאומרם קדם שפסע לא שייך לחלק בין הש"ץ ובין היחיד, ולכאורה ה"ה דאם צריך לומר קדיש יכול גם לומר קדיש, ואף שלא יוכל לפסוע אחר הקדיש נראה דאינו מעכב, ומנהג הספרדים שאינם פוסעים בהקדישים חוץ מקדיש תתקבל, ובכל הקדישים שהם חוץ מתתקבל הם אומרים עושה שלום במקומם וצ"ע.

(שם) ומיהו הרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אם התחיל הש"ץ לסדר תפלתו והגיע לקדיש או לקדושה מקצר ועולה. כתב במ"ב דאע"פ שאמר יהיו לרצון מ"מ כ"ז שלא פסע הוא כעומד לפני המלך. נראה דר"ל ומשו"ה טוב לפסוע דהוי קצת כמפסיק אף דמה"ד מותר, והנה לשון הרשב"א שהביא בב"י שהוא מקור הדברים כ"ה: מקצר ועולה שאין חובה לומר בכל פעם, ואפילו לא קיצר יכול להפסיק כו' ע"כ, ומוכח דמ"ש מקצר ועולה הוא רק עצה טובה שכ"ה הוא עדיף, והיינו דכיון דאין חובה לומר תחנונים בכל פעם ממילא עדיף לקצר, וא"כ לכאורה מסתבר דהיינו דוקא כשאומר סתם תחנונים שרגיל בהם בכל פעם, אבל כשצריך להתפלל על איזה דבר שנצרך לו אז אינו עדיף לקצר בשביל זה.

והנה מ"ש שאין חובה לומר בכל פעם, יל"ע דהרי לכאורה בשום פעם אינו חובה, ואפשר דרבנותא קמ"ל דאף שהוא תחנונים שרגיל בהם, והו"א דהוי אצלו כעיקר התפלה מ"מ עדיף לקצר וצ"ע.

ויל"ע אם אין לו זמן לפסוע קדם שיגיע ש"ץ לקדושה אלא בלי אמירת עושה שלום, אם יפסע כלא אמירת עושה שלום ולאחר קדושה יאמר עושה שלום, אמנם פשוט דיה"ר שיכנה בהמ"ק אין להקפיד כלל לאומרו כיון שאינו אלא מנהג, ואף אם פסע לאחר קדושה נראה דא"צ לאומרו כשרוצה לשמוע חזרת הש"ץ.

(ב) אין נכון כו'. כתב במ"ב וטוב יותר לקבוע תפלות על כל הענינים הצריכים לו כו'. נראה לכאורה דמיירי רק מלבקש על העתיד ולא על מה שכבר צריך לו וצ"ע.

שם אלא אחר סיום י"ח יאמר יה"ל כו'. נראה לכאורה דאם לא אמר יה"ל יצא דלא עדיף מפסוק ה' שפתי תפתח דאיתא בגמרא דהויא כתפלה אריכא, ומ"מ מסיק בבה"ל סי' קי"א ס"ב ד"ה חוזר כו' דבדיעבד יצא כשלא אמרו ע"ש.

סימן קכג

(א) כורע ופוסע. ל"ע אם שכח לפסוע אחר התפלה וכבר הסיח דעתו מהתפלה אם שייך עוד לפסוע, והנה אם עומד שם במקום שהתפלל בודאי דיש לפסוע, דאף אם לא שייך עכ"פ בודאי שאינו מזיק, אמנם כשאינו עומד במקום שהתפלל וצריך לטרוח לחזור להמקום שהתפלל בזה יש להסתפק אם צריך לחזור, דהרי לכאורה לפסוע במקום שלא התפלל שם בודאי דלא שייך, ואפשר דכ"ז שלא אמר עלינו לא חשיב היסח הדעת גמור מתפלתו, וממילא אפשר דבאמת שייך לפסוע במקום שנמצא שם וצ"ע.

(שם) ואחר שפסע ג' פסיעות בעודו כורע כו' כשיאמר עושה שלום במרומיו. לכאורה אף שהוא אנוס מלפסוע מ"מ צריך לכרוע ולומר עושה שלום וצ"ע ק.

שם הופך פניו לצד שמאל כו' ואח"כ ישתחוה לפניו כו'. יל"ע דהא כתב דבעודו כורע אומר עושה שלום, א"כ הרי הוא עדיין כל הזמן בהשתחויה ואיך אמר ואח"כ ישתחוה, ואפשר דצריך קצת לזקוף קדם שיאמר ועל כל ישראל, או שיכרע מעט יותר ממה שהיה מקדם. ^{והנה נראה דאם לא ישתחוה אלא בלי אמירת עושה שלום, אז יצא דלא שייך} (ב) במקום שכלו ג' פסיעות יעמוד. כתב במ"ב ויכוין רגליו כמו בתפלה כשאומר עושה שלום כו'. וכתב כשעה"צ ופמ"ג כתב עד שיתחיל ש"ץ להתפלל ולא נהירא. והנה פשוט דסברת המ"ב בזה דכיון דמעיקר הדין א"צ לחזור למקומו כמ"ש להלן, הרי משמע דמה"ד יכול לילך למקום שירצה, וא"כ איך יתכן שיהא עליו חיוב לכוון רגליו, אמנם גם כשור"ע

הגר"ז כתב דיש מחמירים לעמוד במקום שפסע ולכוין שם רגליו כמו בתפלה עד שיגיע ש"ץ לקדושה, וסיים שם טוב לחוש לדבריהם ע"ש, ועכ"פ מוכח מדבריו דלא ס"ל דהוי חיוב מה"ד, והנה מדברי המ"ב משמע דאף באמירת יהי רצון כו' ס"ל דא"צ לכוון רגליו, דהרי כתב כשאומר עושה שלום ומשמע דלא יותר מזה, והטעם נראה דכיון דאינו חיוב לאמרו רק מנהג לא שייך לומר בזה דינים לחיוב, אבל בודאי דעכ"פ בזה יש לחוש יותר לדברי הסוברים דיש לכוין רגליו וצ"ע.

שם ולא יחזור למקומו כו'. כתב במ"ב פי' אם רוצה לחזור כו' אבל אם רוצה עומד שם ואינו חוזר למקומו כלל. הנה פשוט דגם אם רוצה הולך לדרכו, אכן יל"ע אם צריך להגיע לאיזה מקום שהוא לצד פניו, אם יכול לילך לצדדיו ולאחר שיעבור המקום שהתפלל שם ילך כנגד המקום שהתפלל, והיינו אף בלא הרחקת ד"א מהמקום, דאם מרחיק ד"א בודאי דיותר וצ"ע.

שם במ"ב וכתב המ"א דלפי מה שהביא ב"י ד"א דבעינן ששה פסיעות כו' ומטעם זה קצת מקפידין שלא יעבור אדם כו' יל"ע לפי סברא זו אם גם להעביר איזה חפץ יש להקפיד, ולכאורה כל כה"ג סברא דהיתרא עדיפא.

שם עד שיגיע ש"ץ לקדושה. כתב במ"ב ואף שמהרי"ל היה נוהג דכשהיה מסיים ש"ץ י"ח והש"ץ נפל על פניו או היה נשאר כו' קדושה שאני שיותר טוב לאומרה במקומו כמו שאר הקהל. נראה דאם אינו יכול להספיק לחזור למקומו א"כ יפסע פסיעה אחת גדולה, אזי עדיף להמתיי עד אחר קדושה, דהרי זה אינו אלא ענין של יותר טוב, ולפסוע שש פסיעות הוא י"א שמוכא בב"י ובמ"א, כמ"ש במ"ב לעיל ס"ק ח'.

שם במ"ב ועיין לקמן סימן קל"א ס"ב לענין נפ"א מה שכ"ז שם במ"ב. הנה שם במ"ב ס"ק י' כתב דאם סיים תפלתו וצריך לעמוד עכ"פ כדי הילוך ד"א, וקודם שיעור זה התחיל הצבור לומר תחנון יעמוד שם במקומו ויפול על פניו מעומד ע"כ, והנה פשוט דהענין ליפול מיושב הוא יותר עיקר מהענין לומר קדושה במקומו, וא"כ לכאורה ע"כ צ"ל דכוונתו במ"ש דשאני קדושה שיותר טוב לאומרה במקומו,

היינו דמשום זה אין פגם בחזרתו, דהרי הטעם דאסור לחזור מיד הוא משום דדומה לתלמיד כו', כמ"ש במ"ב ס"ק ז' ולכן בזה דידוע דחזרתו משום ענין טוב לא הוי בזה פגם, משא"כ בנפ"א דאף דיש סיבה שצריך לשוב למקומו מ"מ כיון דאין הסיבה בעצם מעלת מקומו, להכי יש פגם כששב למקומו בכל גווני, וא"כ לכאורה יש מזה ללמוד לכל כיו"ב. אכן עיין בבה"ל ד"ה והש"ץ יעמוד דכתב בשם מ"א שכתב בשם הרשב"א דמדינא יכול הש"ץ לחזור מיד, דהדבר ידוע שחזרתו הוא להוציא הרבים ידי חובתן אלא שנהגו כן ע"ש, ומשמע דבאמת מה"ד כל שידוע הסיבה שחוזר למקומו מותר בכל גווני, אלא דאפשר שאותו מנהג שנהגו בש"ץ מחייב לנהוג כן בכל דבר, וא"כ י"ל דדוקא במקום שאינו מפסיד עי"ז איזה ענין טוב שייך מנהג זה, אבל במקום שמפסיד בזה וכגון כהא דנפ"א אין מנהג, ואף שמהרי"ל לא חזר למקומו אין מזה פירכא, דעיין במ"א שם ^{אוצר החכמה} דמהרי"ל לא ס"ל דנפ"א הוא דוקא בישיבה, אבל לפי מ"ש במ"א דע"פ הקבלה הוא דוקא בישיבה, לכאורה מסתבר כנ"ל דאין להפסיד דבר זה משום המנהג, אלא דבדרך כלל ע"י המתנת שיעור הילוך ד"א לא שייך להפסיד לומר נפ"א עם הצבור, דאף אם התחילו כבר הצבור מ"מ יתחשב שנפל עם הצבור אף שימתין כדי הילוך ד"א, אם לא שגמר תפלתו בזמן שהצבור הם כבר באמצע נפ"א, או שאומרים במהירות, ואז לכאורה באמת י"ל כנ"ל וא"כ צ"ע במ"ש במ"ב שם כמהרי"ל. ונראה לכאורה דרק קדושה דשייך לי"ח יש ענין לאומרו במקומו, אבל יש"ר או ברכו אין ענין בזה לאומרו במקומו, ואין לחזור למקומו אם הגיע הש"ץ לאיש"ר או לברכו קדם שהמתין ד"א וצ"ע.

שם ולפחות עד שיתחיל ש"ץ כו'. הנה עיין בשו"ע הגר"ז ^{15/08/2018} דכתב הסברא להי"א דכשמתחיל ש"ץ להתפלל מותר לחזור מפני שג"א לכל שחזר בשביל לכוין למה שאמר הש"ץ ע"ש, ולכאורה לפ"ז כשפסע כשכבר התחיל הש"ץ להתפלל א"צ להמתין כלל, כמו להסוברים דצריך להמתין עד שיגיע ש"ץ לקדושה, דהדין הוא דאם גמר תפלתו והתחילו קדושה דיכול לחזור מיד, דהרי הטעם שזה בשניהן, אולם לפמ"ש לעיל דלפי מה שמבואר בשו"ע דגם הש"ץ ימתין ד"א והוא מצד המנהג, מסתבר דלכו"ע אין לחזור

[illegible]

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 390

לאו שפיר עבד, א' דאין לשנות ממנהג כולם, ב' משום טירחא דצבורא וצ"ע.

(שם) אם לא התפלל בלחש רק בקול רם פוסע ג' פסיעות אחר תפלתו שבקול רם. כתב במ"ב דמתחלה צריך לפסוע ולהפטר על התחנונים של עצמו כגון אלקי נצור ואח"כ צריך אחר הקדיש על התפלה שהתפלל בעד הצבור (מ"א ולבוש שעה"צ). הנה מוכח דאם אינו אומר תחנונים א"צ לפסוע, אכן יש לתמוה דמשמע דבסתמא אומר תחנונים, והרי כיון דאינו חובה לומר תחנונים בכל פעם כמ"ש לעיל במ"ב סי' קכ"ב ס"ק ו' למה יטריח הצבור בשביל זה.

עוד יש לתמוה במ"ש ואח"כ צריך אחר הקדיש על התפלה שהתפלל בעד הצבור דהרי כיון דאמר קדיש הרי צריך לפסוע בשביל הקדיש, ואפשר דבאמת אינו ר"ל דמשו"ה יפסע, אלא ר"ל דממילא יפטר גם מהחיוב פסיעות של התפלה, וכן משמע במקור הדברים בלבוש ע"ש, ואפשר י"ל עוד דר"ל שיכוין בהפסיעות גם לתפלת י"ח.

(ו) כשיחזור ש"ץ התפלה יאמר ג"כ ה' שפתי תפתח. דין זה כבר כתב בשו"ע בסי' קי"א ס"ב ושם במ"ב כתב וטוב שיאמרנו בלחש ע"כ.

(ז) אבל אינו אומר בסוף התפלה יהיו לרצון. כתב במ"ב ובשל"ה כתב לומר כו'. נראה לכאורה דמ"מ יש לאמרו בלחש כמ"ש במ"ב לענין ה' שפתי תפתח כנ"ל דלכאורה נראה דהטעם הוא משום בלשון יחיד, וכן נוהגין האשכנזים אמנם הספרדים נוהגין

לאמרו בקול וצ"ע. *אבל אינו אומר בסוף התפלה יהיו לרצון*

אבל הבקי אינו יוצא אפילו כדעבד כתפלת ש"ץ.

(א) שאם יש מי שאינו יודע כו'. כתב במ"ב אבל הבקי אינו יוצא אפילו כדעבד כתפלת ש"ץ. הנה בסעיף י' איתא דאם טעה בתפלתו בענין שצריך לחזור יכול לצאת מהש"ץ ע"ש, ויל"ע אם קודם שהתפלל שמע מהש"ץ התפלה ונתכוין לצאת, ואח"כ התפלל וטעה אם כבר יצא במה שנתכוין קודם שהתפלל לצאת, ולכאורה לפמ"ש במ"ב סי' נ"ט ס"ק ט"ו דלא יצא הבקי מש"ץ משום דרחמי ניהו וצריך כל אחד לבקש רחמים על עצמו ע"כ, י"ל

דבאמת יצא הבקי כמו האיני בקי גם במה ששמע מהש"ץ קודם שהתפלל, רק דעדיין היה עליו חיוב לבקש רחמים על עצמו, ולכן היה עליו עדיין חיוב להתפלל בעצמו, וחיוב זה יוצא גם בהתפלה שטעה ומה"ט יכול לצאת במה שישמע מהש"ץ, וא"כ הוא באמת א"צ לחזור עוד הפעם לכוין לצאת מהש"ץ, אמנם בפשוטו נראה יותר דלבקי לא תיקנו חכמים כלל שיוכל לצאת, וממילא מה שנתכוין לצאת קודם שהתפלל לאו כלום הוא וצ"ע.

שם במ"ב ואפילו בשאינו בקי אינו יוצא כ"א ביש עשרה בבהכ"נ. לכאורה פשוט דר"ל וגם מכוונים לברכת הש"ץ וכמו שמוכח ממ"ש לקמן בס"ד ע"ש. והנה עיין בב"י שהביא פלוגתא בזה דיש סוברים דלעולם יכולים להוציא למי שאינו בקי, וע"ש דלכאורה משמע דטעם המחמירין בזה הוא משום דאסור להשמיע קולו בתפלתו כשאינו ש"ץ ולכאורה לפ"ז אם בין כך משמיע קולו משום כונה כמבואר בסי' ק"א ס"ב דבכה"ג מותר להשמיע קולו אזי לכו"ע יכול להוציא למי שאינו בקי וצ"ע.

115/08/2018

הרב חיים

ועיין מ"ש בסי' תקצ"ד דשם פסק בשו"ע הגר"ז כהסברא הנ"ל שמתירים בכל גווני להוציא למי שאינו בקי, ועיין בב"י שהביא כן מרוב הראשונים וצ"ע למה לא פסקו כן האחרונים.

שם יכוון למה שאומר ש"ץ. כתב במ"ב וצריך שיבין בלה"ק דאל"כ לא מהני אף ששומע מהש"ץ כל תיבה, אבל המתפלל בעצמו בלה"ק אפי' אם אינו מבין כו'. הנה משמע דר"ל שצריך שיבין כל הי"ח ברכות ולא רק ברכת אבות, דהרי בלא כוון באבות אף המתפלל בעצמו אינו יוצא כשאינו מבין, אכן בשו"ע הגר"ז כתב שהרי כשאינו מבין אינו מכוין אפי' באבות כו', ומשמע דמפרש כן בדברי המ"א דהמ"ב קאי עליה ומוכח דהא דצריך שיבין הוא משום שיכוין ומבואר דס"ל להגר"ז דאם מבין רק באבות יוצא, אמנם גם בסברת המ"ב י"ל דמ"מ אינו צריך רק שיבין בהשפה של לה"ק אבל הכונה אינו מעכב בשאר ברכות אף כשומע מאחר, ומ"מ יש לתמוה דבמ"ב עצמו כתב בסי' קצ"ג ס"ק ה' דהמנהג דנשים יוצאות ידי חובתן בשמיעה מהמברך אע"פ שאינן מבינות "כלל" ואפי' בקידושא דאורייתא ע"כ, והרי מ"ש כאן הוא מפמ"ג ובאמת דשם כתב